

Toetsing Wet natuurbescherming

Vloijker Zonneweide te Werkhoven

Toetsing Wet natuurbescherming

Vloijker Zonneweide te Werkhoven

Definitief versie 5

Opdrachtgever

BHM Solar

Opdrachtnemer

Eelerwoude
Achterstraat 11
4101 BB Culemborg
0345-727019
culemborg@eelerwoude.nl
www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: P8141.13
Datum: 25-4-2019
Aanvulling: 20-02-2020
Projectleider: N. Busschers
Opgesteld: J. Marchal
Gecontroleerd: I. van Dijk

Onderzoek van Eelerwoude voldoet aan de eisen die het bevoegd gezag stelt. Eelerwoude is lid van het Netwerk Groene Bureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte. Het Netwerk heeft een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbende een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd, conform de geldende wet- en regelgeving ten aanzien van flora en fauna. Desondanks zal nooit een 100% volledig beeld van de aanwezige flora en fauna gegeven kunnen worden. Natuur is dynamisch, situaties kunnen veranderen. De informatie mag niet zonder toestemming worden verstrekt of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

De opmaak van dit rapport gaat uit van dubbelzijdig afdrukken.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	5
1.1	Aanleiding	5
2	HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING	7
2.1	Huidige situatie	7
2.2	Voorgenomen ontwikkeling	8
3	NATUURWETGEVING EN -BELEID	9
3.1	Inleiding	9
3.2	Bescherming van soorten	9
3.3	Bescherming van gebieden	9
3.4	Bescherming van houtopstanden	10
3.5	Natuurnetwerk Nederland	11
4	METHODE	13
4.1	Bureauonderzoek	13
4.2	Terreinbezoek	13
4.2.1	Veldbezoek heikikker	13
5	BESCHERMDE SOORTEN	15
5.1	Planten en mossen	15
5.2	Zoogdieren	15
5.2.1	Vleermuizen	15
5.2.2	Grondgebonden zoogdieren	18
5.3	Vogels	19
5.4	Weidevogels	21
5.5	Reptielen	24
5.6	Amfibieën	24
5.6.1	Heikikker	25
5.6.2	Rugstreeppad	27
5.7	Vissen	28
5.8	Ongewervelden	28
6	CONCLUSIE	30
6.1	Bescherming soorten	30
6.1.1	Overige soorten waarvoor vrijstellingen zijn opgesteld	30
6.1.2	Rekening houden met (weide)vogels	30
6.1.3	Maatregelen ten behoeve van heikikker	31
6.1.4	Wees alert op rugstreeppad	31
6.1.5	Zorgplicht voor vissen	31
6.2	Bescherming gebieden	31
6.3	Bescherming houtopstanden	31
6.4	Natuurnetwerk Nederland	32
6.5	Uitvoerbaarheid van de plannen	32

6.6	Geldigheid onderzoek	32
LITERATUURLIJST		33
BIJLAGE 1 WETTELIJK KADER NATUURWETGEVING		35

1

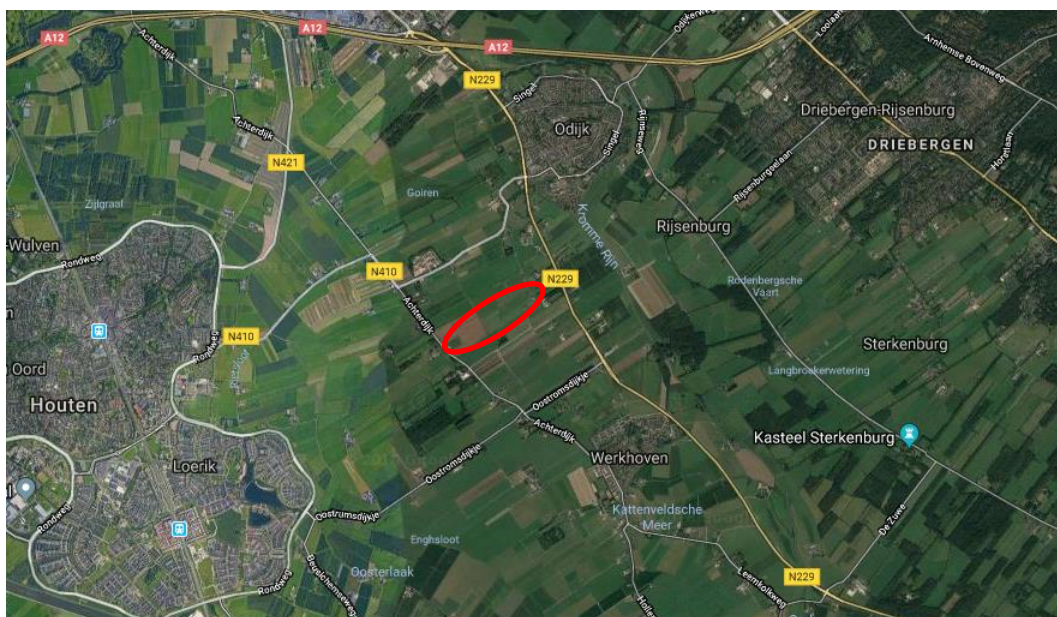
INLEIDING

1.1 Aanleiding

BHM Solar is voornemens een zonneweide te realiseren op percelen met een totale oppervlakte van circa 20 hectare, genaamd Vlowijker zonneweide. Het plangebied ligt ter hoogte van de Werkhovenseweg 14, te Werkhoven, in de gemeente Bunnik, provincie Utrecht (Figuur 1 & Figuur 2).

In verband met deze voorgenomen ontwikkeling is een toetsing van de plannen aan de natuurwetgeving en het natuurbeleid noodzakelijk. Met deze toetsing moet duidelijk worden hoe de ontwikkeling gerealiseerd kan worden binnen de kaders van de natuurbescherming.

Eerste stap in deze toetsing is het uitvoeren van een verkennend onderzoek. Op basis van een bureauonderzoek en een veldbezoek wordt aan de hand van aanwezige terreintypen en toevallige waarnemingen van soorten zo goed mogelijk ingeschat welke beschermde gebieden en plant- en diersoorten aanwezig (kunnen) zijn. Op basis daarvan worden uitspraken gedaan over de (mogelijke) effecten van de voorgenomen ontwikkeling en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen. Voorliggende rapportage gaat hier verder op in.

Figuur 1. Globale ligging van het plangebied, rode cirkel, te Werkhoven. Bron: Google Maps, 2019

*Figuur 2. Globale begrenzing van het plangebied, waarbinnen mogelijkheden voor een zonneveld worden verkend.
Bron kaart: Esri, 2019*

2

HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING

2.1 Huidige situatie

Het plangebied bestaat uit verschillende landbouwpercelen en wordt omgeven door landbouwgebied waar zich verspreid boerderijen bevinden. Ten oosten van het plangebied ligt de N229 (Werkhovenseweg), in het zuidwesten grenst het gebied aan de Achterdijk. Ten noorden en zuiden van het plangebied liggen weilanden.

Het plangebied betrof tijdens het veldbezoek overwegend grasland, verdeeld in meerdere percelen die worden gescheiden door watergangen (Figuur 3). Andere jaren kunnen ook andere gewassen op de percelen worden geteeld. Aan de zuidzijde van het plangebied is een kleine hakhout bosschage aanwezig, bestaande uit volgroeide bomen met onderliggend struikgewas. In het plangebied is geen bebouwing aanwezig, ook ontbreekt verlichting.

Figuur 3. Impressie van het plangebied bestaande uit weiland met enkele wilgen, watergangen en flora (paarse dovenetel). Opname op 10 april 2019.

2.2 Voorgenomen ontwikkeling

In het plangebied wordt een zonneweide gerealiseerd voor het produceren van zonne-energie, met een maximale grootte van 20 hectare.

Het uitgangspunt is de zonnepanelen te plaatsen op stellages. De zonnepanelen worden op de stellingen gemonteerd, waarschijnlijk in een zuid-opstelling. Tussen de rijen stellingen is ruimte voor de afwatering, waarbij tevens zonlicht de bodem zal bereiken. Onder de zonnepanelen zal gras groeien. Bij de landschappelijke inpassing wordt uitgegaan van al bestaande structuren, zoals sloten, struweel en hakhout. De bestaande begroeiing blijft deels gehandhaafd; de bosschage aan de zuidzijde zal behouden blijven. De watergangen tussen de percelen zullen behouden blijven.

Rondom het zonneweide komt een groen-buffer om de zichtbaarheid van de zonneweide vanaf de openbare weg te verkleinen. Deze groenbuffer zal bestaan uit soorten als knotwilg. Een precieze invulling is nog niet bekend. In het plangebied worden natuurvriendelijke oevers aangelegd, er wordt geen verlichting geplaatst. De weide zal worden omheind; de afrastering wordt 15 centimeter boven het maaiveld geplaatst en er worden ten minste twee faunapassages aangelegd.

3

NATUURWETGEVING EN -BELEID

3.1 Inleiding

De Wet natuurbescherming bestaat uit drie onderdelen: de bescherming van soorten, de bescherming van gebieden en de bescherming van houtopstanden. De kern van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland, dat een samenhangend netwerk vormt van natuurgebieden. De provincies zijn het bevoegd gezag en alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid is het Rijk het bevoegd gezag. In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op de relevante wetgeving en het natuurbeleid voor het plangebied.

3.2 Bescherming van soorten

Het uitgangspunt bij het onderdeel soortenbescherming is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan. De wet kent een drietal beschermingsregimes; beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn, beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn en beschermingsregime andere soorten. Daarnaast zijn landelijk van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd. Elk beschermingsregime heeft zijn eigen verbodsbepalingen.

Voor ieder ruimtelijk plan is het verplicht om te toetsen of deze leiden tot overtreding van de betreffende verbodsbepalingen. Wanneer er sprake is van een overtreding dient er onderzocht te worden of er een vrijstelling geldt. Indien dit niet mogelijk blijkt, is het nodig om na te gaan of een ontheffing kan worden verkregen. Bijlage 1 gaat verder in op het wettelijk kader bij toetsing aan de Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming.

Gevolgen plangebied

De bescherming van soorten is overal en altijd van toepassing bij ontwikkelingen. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde soorten en welke effecten de voorgenomen ontwikkeling heeft op deze soorten.

3.3 Bescherming van gebieden

Met het onderdeel gebiedenbescherming worden binnen de Wet natuurbescherming de Natura 2000-gebieden beschermd. Natura 2000 is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa. Natura 2000 bestaat uit gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EEG) en gebieden die zijn aangemeld op grond van de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEG). Voor alle gebieden gelden

instandhoudingsdoelstellingen. De kern van de bescherming is dat deze instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mogen worden gebracht.

Activiteiten mogen geen negatieve effecten hebben op de waarden waarvoor het gebied is aangewezen. Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur geldt een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden.

Gevolgen plangebied

Geen stikstof gerelateerde effecten

In de directe omgeving van het plangebied liggen geen Natura 2000-gebieden. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is het gebied Rijntakken, circa 8,5 kilometer ten zuidoosten van het plangebied. Er is daarom geen reden om aan te nemen dat er kans is op een belemmering van de kernopgaven van Natura 2000-gebieden, zij het door een rechtstreekse invloed, cumulatieve invloed of externe werking. Een toetsing op grond van de Wet natuurbescherming wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

Stikstof gerelateerde effecten

Een AERIUS-berekening is een rekenmethode om de uitstoot en depositie van stikstof, en de gevolgen daarvan op Natura 2000-gebieden te bepalen. Doordat met de aanlegfase materieel wordt toegepast dat stikstof uitstoot, wordt een berekening noodzakelijk geacht die inzicht geeft in de mate van depositie.

3.4 Bescherming van houtopstanden

Het omhakken of rooien van bossen is niet zomaar toegestaan in de Wet natuurbescherming. Dit geldt ook bij het rooien of het verrichten van handelingen die de dood of ernstige beschadiging van bomen tot gevolg hebben. Hieronder valt ook beschadiging door vee. Onder bos wordt verstaan:

- alleen bossen die buiten de ‘bebouwde kom Boswet’ liggen;
- alle beplantingen van bomen die groter zijn dan 10 are (1.000 m²);
- bomen in een rijbeplanting, als de rij uit meer dan 20 bomen bestaat.

De gemeente stelt de grenzen van de ‘bebouwde kom Boswet’ bij besluit vast. Deze grenzen kunnen afwijken van de ‘bebouwde kom Verkeerswet’. Het besluit wordt door de provincie goedgekeurd. De grenzen zijn bij de gemeente na te vragen.

De bescherming van houtopstanden kent twee belangrijke instrumenten: meldingsplicht en herplantplicht. Een kapmelding is verplicht bij de kap van bomen buiten de bebouwde kom indien kap plaatsvindt in een houtopstand. Veelal geldt een 1 op 1 herplantplicht. Provincies bepalen welke gegevens bij een melding moeten worden aangeleverd. Voor het vellen van een houtopstand in verband met realisatie van een Natura 2000-doel is er geen herplantplicht.

De voorgenomen kap van een houtopstand hoeft niet gemeld te worden als het gaat om: houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom:

- houtopstanden op erven of in tuinen;

- fruitbomen en windschermen om boomgaarden;
- naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar;
- kweekgoed;
- uit populieren of wilgen bestaande:
 - wegbeplantingen;
 - beplantingen langs waterwegen, en
 - eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
- het dunnen van een houtopstand;
- uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij:
 - ten minste eens per tien jaar worden geoogst;
 - bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en
 - zijn aangelegd na 1 januari 2013.
- het vellen van houtopstanden ter uitvoering van een instandhoudingsmaatregel of een passende maatregel;
- het vellen van houtopstanden voor de aanleg en het onderhoud van brandgangen op natuurterreinen;
- het vellen van houtopstanden en herbeplanten op een wijze die is beschreven in een goedgekeurde gedragscode.

De provincie kan een kapverbod opleggen. Mag er wel worden gekapt, dan moeten er meestal ook nieuwe bomen worden aangeplant. De provincie kan een ontheffing of vrijstelling verlenen. Dit hangt ervan af of er hiervoor een provinciale verordening is opgesteld. Mogelijk is ook een omgevingsvergunning nodig. Het aanvragen van deze vergunning en het indienen van een kapmelding moet apart van elkaar worden uitgevoerd.

Gevolgen plangebied

Ten behoeve van de zonneweide zullen geen bomen of bosschages worden gekapt. De bescherming van houtopstanden is daardoor niet van toepassing.

Mogelijk moeten enkele knotwilgen langs de waterlopen moet worden gekapt. Deze knotbomen maken onderdeel uit van landschappelijke beplanting in het buitengebied (Gemeente Bunnik, 2017). Om deze bomen te mogen kappen is een omgevingsvergunning noodzakelijk (Art. 2).

3.5 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. In de wet heet dit de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Provincies hebben hiervoor soms een andere benaming. Provincie Utrecht heeft de benaming Natuurnetwerk Nederland aangehouden.

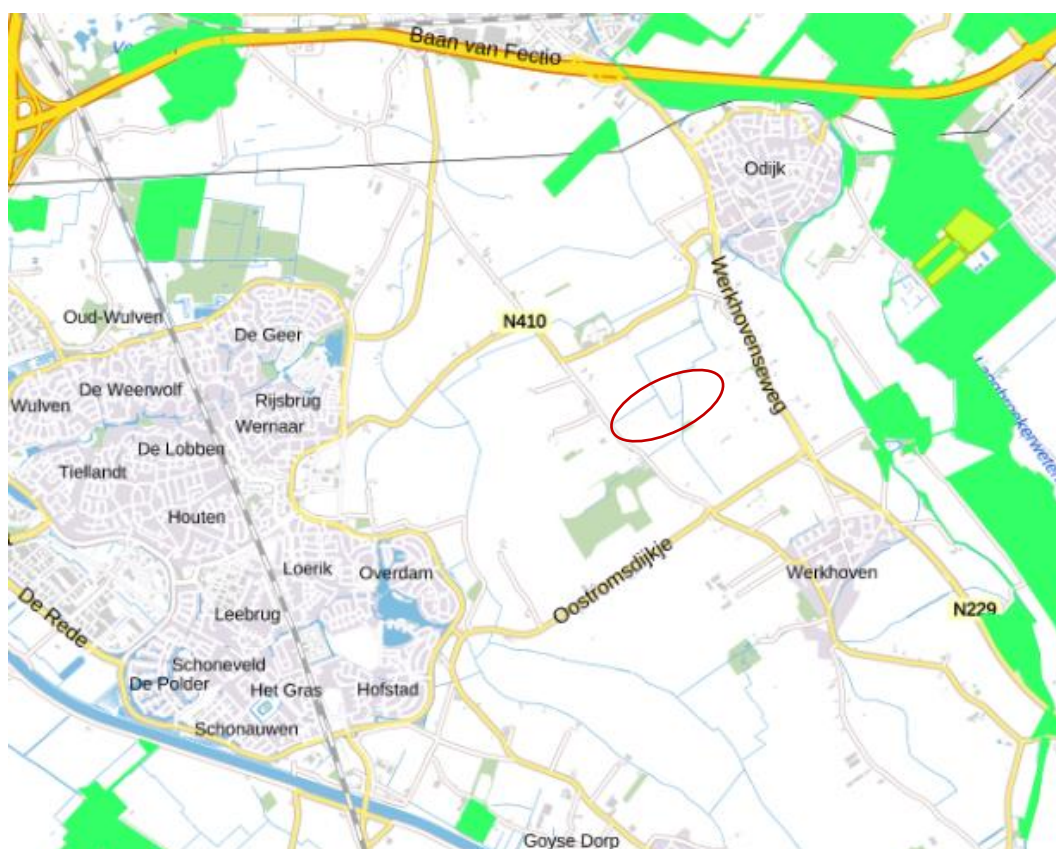
Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. Het Natuurnetwerk is de kern van het Nederlandse natuurbeleid. De

provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit natuurnetwerk. In of in de directe nabijheid van de NNN geldt het 'nee, tenzij'- principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten.

Wanneer bij een ontwikkeling mogelijke effecten op de NNN denkbaar zijn, is het noodzakelijk een NNN-toetsing uit te voeren.

Gevolgen plangebied

Het plangebied en de directe omgeving maken geen onderdeel uit van het NNN (Figuur 4). Het plangebied ligt op circa 600 meter van het dichtstbijzijnde NNN-gebied. Doordat NNN gebieden geen externe werking kennen, kunnen met de voorgenomen werkzaamheden negatieve effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN gebied worden uitgesloten. Daarbij wordt onder de zonnepanelen en aan de randen van de percelen met zonnepanelen, nieuwe natuur gevormd door het aanleggen van verschillende grassen en groenstroken langs de rand van het plangebied (onder andere fruitbomen en kruidenmengsels). Een toetsing aan het NNN-beleid wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

Figuur 4. Globale ligging van het plangebied (rode cirkel) ten opzichte van het Natuurnetwerk Nederland. Bron: Provincie Utrecht, 2019

4

METHODE

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van bestaande inventarisatiegegevens en een verkennend veldbezoek.

4.1 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van landelijke, provinciale en indien beschikbaar regionale verspreidingsinformatie. Uit de landelijke verspreidingsinformatie uit atlassen, die deels gedateerd is, moet blijken of nabij de locaties in het verleden strikt beschermde soorten zijn aangetroffen. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn daarbij veelal niet bekend. Deze gegevens hebben vaak betrekking op atlasblokken (5x5 kilometer), en veelal betrekking op de regio en niet specifiek op het plangebied.

Daarnaast is gebruik gemaakt van de NDFF Verspreidingsatlas. De verspreidingskaarten worden gemaakt met gevalideerde gegevens uit de Nationale Databank Flora en Fauna. De inhoud wordt verzorgd door zes soortenorganisaties. De NDFF Verspreidingsatlas maakt sinds eind 2015 integraal onderdeel uit van de Nationale Databank Flora en Fauna, welke is gevuld met gegevens uit databanken van verschillende organisaties die deze gegevens op professionele wijze verzamelen (zoals Sovon Vogelonderzoek Nederland, de Zoogdiervereniging, RAVON en de Vlinderstichting). Ook de gegevens van verschillende gemeenten, waterschappen, provincies en terreinbeherende organisaties zijn hier aan toegevoegd.

4.2 Terreinbezoek

Op basis van een eenmalig veldbezoek is de geschiktheid van het onderzoeksgebied voor de verwachte soorten en/of soortgroepen beoordeeld. Het betreft een verkennend veldbezoek dat overdag door Jessica Marchal is uitgevoerd, ecologisch adviseur bij Eelerwoude (zie kader). Het veldbezoek is uitgevoerd op 10 april 2019 bij 12°C, heldere hemel en windkracht 2 Bft. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten ook genoteerd.

4.2.1 Veldbezoek heikikker

Aanvullend is een extra veldbezoek uitgevoerd door Jessica Marchal is uitgevoerd, ecologisch adviseur bij Eelerwoude (zie kader). Daarbij is gelet op aanwezige waarnemingen van heikikkers elders op zandgronden in Nederland als referentie kader. Er zijn enkele waarnemingen van heikikker bekend in februari 2020 wat aangeeft dat

heikikkers al in voortplantingsgebieden aanwezig zijn. Dit veldbezoek is uitgevoerd op 18 februari 2020 bij 8°C, zonnig weer en windkracht 3 - 4 Bft. . Bij dit onderzoek is gelet op aanwezigheid van heikikker in en rond het plangebied, sporen als eieren/ eiklumpen en eventueel roepende exemplaren.

Kader – ecologisch deskundige

De veldmedewerkers van Eelerwoude beschikken over een uitgebreide ervaring met de betreffende soortgroepen en voldoen aan de criteria van 'ecologisch deskundige'. Met een ecologisch deskundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

5

BESCHERMDE SOORTEN

Dit hoofdstuk beschrijft de tijdens het veldbezoek waargenomen soorten, al dan niet aangevuld met gegevens uit de literatuur en andere informatiebronnen. Vervolgens worden eventuele effecten beschreven als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling.

5.1 Planten en mossen

Voorkomen en functie

De percelen in het plangebied zijn in gebruik als graslanden en/ of akkerbouw. Op en langs de randen van de percelen en op het talud van watergangen zijn algemene planten aangetroffen als akkerdistel, paardenbloem, grote brandnetel, paarse dovenetel, pinksterbloem en hondsdrif. Meerdere van deze soorten zijn kenmerkend voor een voedselrijke en verstoorde bodem. Er zijn tijdens het veldbezoek geen beschermde plantensoorten aangetroffen.

Effecten en ontheffing

In het plangebied zijn geen beschermde plant- en mossoorten aangetroffen. Op basis van de aanwezige terreintypen, de functie en het beheer van de graslanden kunnen beschermde plantensoorten ook worden uitgesloten, waardoor er geen sprake is van negatieve effecten op beschermde plant- en mossoorten. Een ontheffing Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming is voor beschermde flora niet noodzakelijk.

5.2 Zoogdieren

5.2.1 Vleermuizen

Voorkomen en functie

In het plangebied is tijdens het veldbezoek beoordeeld of de locatie geschikt is voor vleermuizen. Hierbij is onderscheid gemaakt in: verblijfplaats, vliegroute en foerageergebied. In het plangebied kunnen de volgende vleermuissoorten voorkomen: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis.

Verblijfplaats

Vleermuizen maken gedurende het jaar gebruik van een netwerk van vaste rust- en verblijfplaatsen. Deze verblijfplaatsen kunnen de volgende functies hebben:

- kraamverblijfplaats;

- zomerverblijfplaats;
- paar- en/of baltsverblijfplaats;
- winterverblijfplaats.

Kader - vleermuisverblijfplaatsen

Onder de vleermuizen zijn gebouw bewonende en/of boom bewonende soorten aanwezig. Gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn hoofdzakelijk gebouw bewonend. Rosse vleermuis is voornamelijk boom bewonend en ruige dwergvleermuis bewoont zowel bomen als gebouwen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering. Holten en spleten in bomen en ruimtes achter loszittend schors zijn voorbeelden van verblijfplaatsen in bomen.

Vanuit de verschillende functies van de verblijfplaats worden weer andere eisen gesteld aan bijvoorbeeld het klimaat, de toegankelijkheid en de expositie van het verblijf ten opzichte van de zon. Als kraamverblijfplaats worden meestal gebouwen en/of bomen uitgekozen waarbinnen een constant klimaat heerst. Bij gebouwen zijn dit voornamelijk woningen met een spouwmuur of een geïsoleerd dak. Sommige vleermuizen hebben aan een opening van 1-2 cm voldoende om naar binnen te kruipen. Bij bomen gaat het meestal om dikke, oude bomen met een dikke restwand.

In het plangebied is geen bebouwing aanwezig waar gebouwbewonende soorten gebruik van kunnen maken voor hun verblijfplaats.

Binnen het plangebied zijn enkele bomen aanwezig, bestaande uit knotwilgen. De knotwilgen bieden door aanwezige holten onvoldoende beschutting voor verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen; geschikte holten en kieren zijn niet aangetroffen. Aan de zuidzijde ligt een bosschages. Deze bestaat uit dikke, volwassen bomen, waaronder es en zwarte els (essenhakhoutbos). In de bomen zijn geschikte holten aanwezig waar boombewonende vleermuizen gebruik van kunnen maken.

Foerageergebied en vliegroutes

Het plangebied is geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. De bosschage aan de zuidzijde van het plangebied geeft beschutting aan foeragerende vleermuizen. Ook zijn er in het plangebied watergangen aanwezig die door vleermuizen gebruikt kunnen worden om te foerageren. Meerdere vleermuissoorten maken gebruik van lijnvormige elementen zoals houtsingels of bomenrijen om zich langs te verplaatsen. In het plangebied zijn dergelijke elementen aanwezig in de vorm van watergangen. Overige lijnvormige landschapselementen als bomenlanen zijn niet aanwezig binnen de grenzen van het plangebied. Buiten het plangebied is wat opschot langs watergangen aanwezig, al is dit vrij summier om te dienen als vliegroute of verbindingsfunctie tussen (groen)gebieden.

Kader - Foerageergebieden en vliegroutes

Foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen zijn beschermd indien bij het verdwijnen ook een verblijfplaats ongeschikt wordt. Bijvoorbeeld door het onderbreken van een vliegroute wordt een foerageergebied onbereikbaar, waardoor de vleermuizen onvoldoende voedsel kunnen vinden. Bij het verdwijnen van foerageergebieden of vliegroutes wordt derhalve onderzocht of er voldoende bereikbare alternatieven zijn.

Vleermuizen maken gebruik van lijnvormige landschapselementen zoals bomenrijen en singels om zich langs te verplaatsen. Een aaneengesloten kronendak heeft hierbij de voorkeur. Van vleermuizen is bekend dat onderbrekingen in de lijnstructuur maximaal 100 tot 200 meter mogen bedragen (kleinere en langzaam vliegende soorten 50 meter). Wanneer de onderbrekingen groter zijn dan deze afstand kunnen sommige soorten deze afstand niet overbruggen en zullen ze uitwijken naar alternatieve vliegroutes en foerageergebieden.

Effecten en ontheffing

Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming met beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn. Het opzettelijk verstoren, vangen en doden van individuen van beschermde soorten, alsmede het beschadigen of vernielen van vaste verblijfplaatsen, inclusief de functionele leefomgeving, is verboden vanuit de Wet natuurbescherming. De functionaliteit van de verblijfplaatsen van vleermuizen dienen te allen tijde gegarandeerd te blijven.

Door de afwezigheid van bebouwing kunnen verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuissoorten worden uitgesloten. In de bomen binnen begrenzing van het plangebied, bestaande uit knotwilgen, zijn niet geschikt als verblijfplaats voor boombewonende soorten. In de bomen in het bosschage aan de zuidzijde, aan de rand van het plangebied, zijn wel geschikte holten en kieren aanwezig. Deze kunnen door boombewonende vleermuizen worden gebruikt om in of achter te verblijven. De bomen blijven behouden en de inrichting van het plangebied als zonneweide heeft geen effect op het functioneren van mogelijke verblijfplaatsen in het bosschage.

Het plangebied is geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. Er is geen sprake van essentieel foerageergebied gezien de aanwezigheid van alternatief groen en de ligging van het plangebied in een groot landbouwgebied en het ontbreken van wateren met een goed ontwikkelde oever- en watervegetatie dat veel insecten aantrekt. Daarnaast blijft de bosschage aan de zuidzijde van het plangebied behouden, evenals de aanwezige watergangen. De functie van foerageergebied en de beschutting van de bosschage blijft daardoor behouden.

Met het realiseren van een zonneweide is het gebied nog geschikt als foerageergebied en blijven de atergangen behouden als foerageerplek en vliegroute, mede door het ontbreken van verlichting. Er is geen sprake van een (essentiële) vliegroute die groengebieden verbindt en er zijn voldoende alternatieven groenstructuren aanwezig waar vleermuizen gebruik van kunnen maken voor hun vliegroute, als de bomenrij langs Oostromsdijkje of de Achterdijk. Op basis daarvan is er geen sprake van aantasten of verdwijnen van verblijfplaatsen, essentieel foerageergebied of een essentiële vliegroute. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is voor vleermuizen niet noodzakelijk.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor vleermuizen niet noodzakelijk.

5.2.2 Grondgebonden zoogdieren

Voorkomen en functie

Op basis van het aanwezige biotoop, sporen, literatuurgegevens en expertise zijn ondermeer de volgende algemeen voorkomende zoogdieren binnen het plangebied aanwezig of te verwachten: haas, ree, vos, mol en diverse algemene muizen. Deze soorten kunnen van het plangebied gebruik maken als (onderdeel van hun) leef- en foerageergebied. Daarnaast kunnen een aantal van deze soorten het plangebied gebruiken als migratieroute. Deze soorten zijn opgenomen in de Wet natuurbescherming en behoren tot het beschermingsregime andere soorten. In de provincie Utrecht is voor deze soorten bij een ruimtelijke inrichting een vrijstelling van ontheffing opgesteld.

Ook kleine marterachtigen, wezel, bunzing en hermelijn, zijn in provincie Utrecht (nog) vrijgesteld van de ontheffingsplicht. In het plangebied ontbreken dekkingsmogelijkheden als groenstructuren die tot de grond reiken, dichte begroeiing en hoog grasland, en ontbreken geschikte verblijflocaties als houtstapels en dergelijke waar kleine marters gebruik van kunnen maken. Mogelijk dat de soorten die rond boerderijen in de omgeving voorkomen, als bunzing, het plangebied kruisen tijdens het foerageren, gebruik makend van de taluds van de watergangen. De afrastering die wordt geplaatst zal 15 centimeter boven maaiveld komen. Dit geeft kleine marters voldoende ruimte om deze te passeren. Ook kunnen zij gebruik maken van de faunapassages die worden toegepast.

Voor andere beschermde soorten zoals eekhoorn, das, boommarter en steenmarter ontbreken essentiële functies als verblijfplaatsen en essentieel foerageergebied. Zo zijn binnen de grenzen van het plangebied geen oude, open schuren aangetroffen waar steenmarter gebruik van kan maken. Ook ontbreken bomen met holten voor verblijfplaatsen van steen- of boommarter en nestlocaties van eekhoorn, en zijn burchten van das afwezig. Mogelijk dat voor enkele soorten het plangebied wel onderdeel uitmaakt als leefgebied, zoals foerageergebied voor steenmarter. De afrastering kan een blokkade vormen voor soorten als das. Echter, de faunapassages die worden toegepast voorkomen dat het plangebied onbereikbaar is voor grondgebonden zoogdieren.

Effecten en ontheffing

De ingreep zal naar verwachting tijdelijk leiden tot een beperkt verlies van leefgebied van de genoemde (algemeen) voorkomende zoogdieren met het beschermingsregime andere soorten. In de nieuwe situatie kunnen algemene grondgebonden zoogdieren wederom van het plangebied gebruik maken. Voor deze beschermde soorten is bij een ruimtelijke inrichting door de provincie Utrecht een vrijstelling van ontheffing opgesteld.

Voor kleine marterachtigen, tevens (nog) vrijgesteld van de ontheffingsplicht, biedt het plangebied matig geschikt leefgebied voor deze soorten. Wel kunnen soorten sporadisch het plangebied kruisen tijdens het foerageren, al maakt het plangebied geen onderdeel uit van het functionele leefomgeving van de soorten. Ook ontbreken potentiële verblijflocaties.

Voor beschermde soorten grondgebonden zoogdieren als boomarter of das ontbreken essentiële functies in het plangebied als verblijfplaatsen en essentieel foerageergebied. Mogelijk dat soorten het plangebied kruisen. Dit is ook mogelijk na de herinrichting van het plangebied als zonneweide met de afrastering. Dit doordat de afrastering 15 centimeter boven maaiveld wordt geplaatst en er minimaal twee faunapassages worden toegepast waardoor soorten als das en vos het plangebied op verschillende plekken kunnen binnentreden en uitgaan.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor grondgebonden zoogdieren niet noodzakelijk.

5.3 Vogels

Voorkomen en functie

Alle vogels zijn als soort beschermd in de Wet natuurbescherming. Onderscheid kan worden gemaakt tussen broedvogels en vogels met jaarrond beschermde nesten. Vogels met jaarrond beschermde nesten, komen elk jaar terug bij hun nest. Dit nest mag dus ook niet buiten het broedseizoen worden verwijderd.

Broedvogels

In het plangebied komen diverse broedvogels van open veld voor, zoals kievit, grutto, scholekster en graspieper. Er zijn tijdens het veldbezoek in de weide grenzend aan het plangebied ten minste 14 kieviten waargenomen die nestindicerend gedrag vertoonden. Ook vogels als blauwe reiger en witte kwikstaart zijn tijdens het veldbezoek waargenomen. Andere vogels die mogelijk gebruik maken van het plangebied, zijn: ekster, houtduif, koolmees, merel, pimpelmees, roodborst en winterkoning. Binnen het plangebied zijn geen nesten aangetroffen van algemeen voorkomende broedvogels. Ook zijn geen nesten in de waterlopen aangetroffen.

Vogels met jaarrond beschermde nesten

Verblijfplaatsen van vogelsoorten, of aanwijzingen (braakballen of uitwerpselen) hiertoe, die jaarrond van vaste rust- en verblijfplaatsen gebruik maken, zoals roofvogels en uilen, zijn niet aangetroffen binnen het plangebied. De bebouwing in de directe omgeving van het plangebied met schuren is geschikt als broedlocatie voor kerkuil en/ of steenuil. Ook is in de zuidelijke bosschage een nest waargenomen dat mogelijk van buizerd is of waar andere soorten als bosuil gebruik van kunnen maken. Genoemde soorten kunnen van het plangebied gebruik maken als onderdeel van hun foerageergebied.

Vaste rust- en verblijfloccaties van huismussen en gierzwaluwen zijn jaarrond beschermd. Als nestlocatie wordt gebruik gemaakt van bebouwing; zij kruipen met name onder dakpannen, achter goten en onder nokpannen. In het plangebied is geen bebouwing aanwezig waar huismussen en gierzwaluwen gebruik van kunnen maken voor hun nestlocatie.

Effecten en ontheffing

Broedvogels

Alle vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming. Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. Deze verbodsbepalingen worden kunnen in veel situaties worden voorkomen door versturende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. De periode van 15 maart tot 15 juli wordt over het algemeen beschouwd als broedseizoen. Werkzaamheden binnen het broedseizoen zijn mogelijk indien is vastgesteld dat er met deze werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord. Voor de Wet natuurbescherming zijn echter alle bewoonde vogelnesten beschermd, ongeacht het tijdstip van het jaar en ongeacht de zeldzaamheid van de soort. De genoemde termijn moet daarom niet al te strikt worden toegepast. Daarbij dient er, wanneer de vogel klaar is met broeden en de jongen het nest hebben verlaten, ook rekening te worden gehouden met jongen die nog in het gebied kunnen voorkomen. Dit is met name van toepassing bij de weidevogels.

Met het realiseren van de zonneweide wordt het plangebied en de omliggende weilanden ongeschikt tot zeer beperkt geschikt als leefgebied (nestlocatie) voor weidevogels als kievit en grutto. Weidevogels houden van uitzicht, de zonneweide neemt dit weg. Nesten van weidevogels als kievit en grutto zijn niet jaarrond beschermd. Het herinrichten van de weilanden waar de vogels broeden én de weilanden met broedparen rondom het plangebied, is op basis daarvan mogelijk, mits dit buiten het broedseizoen wordt uitgevoerd. Een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming is niet noodzakelijk. Houdt rekening met de start van de uitvoeringsperiode zodat broedende vogels niet worden verstoord en hun nest (broedsel/ jongen) verlaten. In volgende paragraaf (§5.4) wordt nader ingegaan op weidevogels.

Vogels met jaarrond beschermde nesten

Van een aantal vogelsoorten zijn de nesten het hele jaar door beschermd. Ook de functionele leefomgeving is daarbij beschermd. Bij de aantasting van de nestlocatie en/of de functionele leefomgeving is een ontheffing Wet natuurbescherming noodzakelijk.

Door het ontbreken van bebouwing en hoge, dikke bomen of knotwilgen met geschikte holten binnen de grenzen van het plangebied, kunnen verblijfplaatsen van vogels, waarvan de vaste rust- en verblijfplaatsen jaarrond beschermd zijn, binnen het plangebied worden uitgesloten. Het nest, van mogelijk buizerd, in de zuidelijke (hakhout) bosschage of mogelijk andere nesten in het bosschage, liggen buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden; de nesten worden door het geplande zonneveld niet verwijderd of aangetast. Binnen het plangebied ontbreekt bebouwing waar soorten als huismus en gierzwaluw gebruik van kunnen maken. De bebouwing rondom het plangebied biedt geschikte broedmogelijkheden voor kerkuil maar worden door het geplande zonneveld niet aangetast of verwijderd.

Verschillende soorten vogels waarvan de nestlocatie jaarrond is beschermd, al buizerd, kerkuil en steenuil, kunnen van het plangebied gebruik maken als onderdeel van hun leefgebied. Zo zijn waarnemingen bekend van buizerd en kerkuil (NDFF, 2019), van steenuil zijn geen waarnemingen bekend al ligt het plangebied in geschikt leefgebied van steenuil. De actieradius van buizerd en kerkuil is vrij groot (1.000 meter van kerkuil tot enkele kilometers van buizerd), waardoor met de landschappelijke inpassing van het zonneveld en het geschikte foerageergebied in de directe omgeving wordt voorkomen dat met het zonneveld een essentieel onderdeel van de functionele leefomgeving wordt aangetast. Steenuil maakt gebruik van een kleiner gebied om te nestelen en te foerageren. De inpassing van het zonneveld met het toepassen van groenstroken en het aanwezig biotoop in de directe omgeving van het plangebied maakt dat geschikt foerageergebied blijft behouden waardoor geen sprake is van negatieve effecten op de leefomgeving van steenuil.

Conclusie: bij start en tijdens de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met (in gebruik zijnde) nesten van vogels, ook de nesten van weidevogels in omliggende percelen. De zorgplicht is te allen tijde van kracht; houdt daarbij rekening met jongen die nog in het gebied kunnen voorkomen.

5.4 Weidevogels

Voorkomen en functie

Gezien de ligging van het plangebied in gebied dat zeer geschikt is voor weidevogels, wordt aan deze soortgroep extra aandacht besteed. Tijdens het veldbezoek zijn meerdere kieviten waargenomen, voor andere weidevogelsoorten als grutto was het veldbezoek nog te vroeg in het voorjaar. Voor deze soort en andere weidevogels als scholekster is echter wel geschikt leefgebied, als nestplaatsen en foerageergebied, aanwezig. De aanwezigheid van weidevogels wordt gemonitord door de Agrarische Natuur Vereniging (ANV) Kromme Rijnstreek. Daarbij is op twee figuren te zien waar welke weidevogelsoorten in 2019 zijn aangetroffen aan de noordzijde van de Vlowijkerpolder, ten noorden van het plangebied (Figuur 5 & Figuur 6). Ook zijn door het ANV in en naast het plangebied een aantal paartjes grutto en tureluurs waargenomen, alhoewel niet kon worden onderzocht of de vogels hier daadwerkelijk broeden.

De ANV Kromme Rijnstreek heeft in de weide ten noorden van het plangebied waar het zonneveld is gepland, samen met agrariërs een plasdrassituatie gecreëerd (Figuur 5). Deze wordt veelvuldig door weidevogels gebruikt als foerageerlocatie.

Figuur 5. Waarnemingen van weidevogels in de Vlooiwijkpolder ten noordwesten van het plangebied en de locatie van de plasdrassituatie (geel kader). Bron data: ANV, 2019

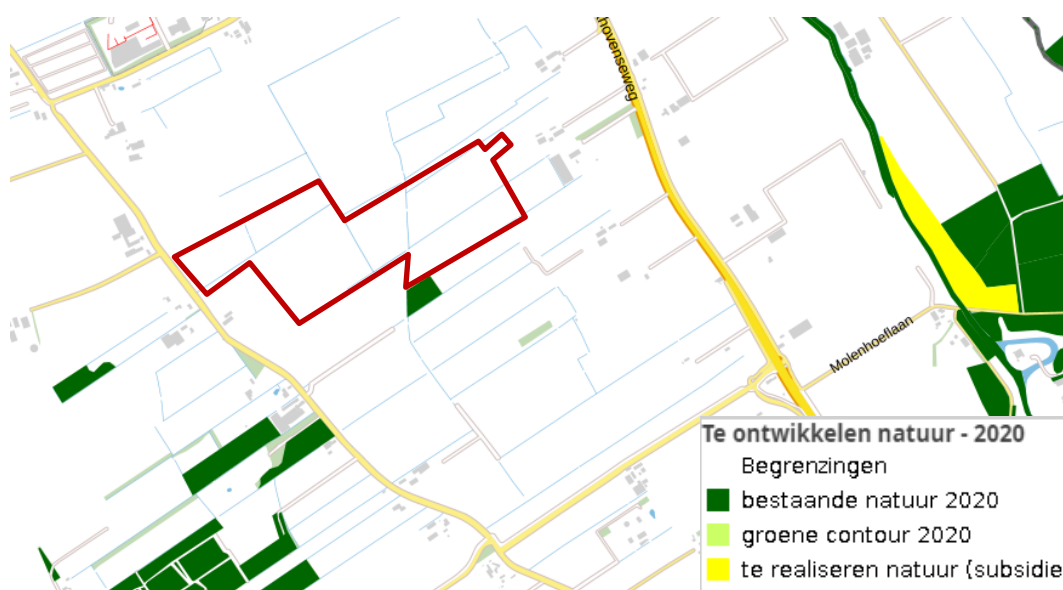

Figuur 6. Waarnemingen van weidevogels in de Vlooiwijkpolder ten noordoosten van het plangebied. Bron data: ANV, 2019

Beschermingsstatus

Weidevogels zijn niet jaarrond beschermd conform de Wet natuurbescherming. Dit betekent dat het nest buiten het broedseizoen, als de vogels klaar is met broeden en de jongen zijn uitgevlogen, mag worden verwijderd. Wel zijn de grutto en kievit belangrijke icoonsoorten die fungeren als symbool voor de weidevogels. Icoonsoorten zijn soorten waarvoor de provincie Utrecht een bijzondere betekenis heeft omdat een belangrijk deel

van de Nederlandse populatie in Utrecht voorkomt. Voor weidevogels heeft de provincie Utrecht beleid ontwikkeld waarbij er subsidiemogelijkheden zijn in belangrijke weidevogelgebieden. Deze gebieden zijn gedefinieerd in het Natuurbeheerplan en staan hier nu niet ter discussie. In het Natuurbeheerplan wordt aangegeven welke gebieden zijn aangewezen als bestaande natuur en welk beheertype daaraan is gekoppeld. Het plangebied waar het desbetreffende zonneveld is gepland, is niet gelegen in bestaande natuur of weidevogelgebied, wel grenst deze aan het hakhoutbosje dat als bestaande natuur is bestempeld (Figuur 7). Het beheertype van dit bosje is N16.04 Vochtig bos met productie. Het plangebied ligt in gebied genaamd Subsidiabel Agrarisch – 2020, wat inhoudt dat er binnen deze begrensde gebieden subsidie mogelijk is voor (bepaalde vormen van) agrarisch natuurbeheer. (Natuurbeheerplan, 2020)

Figuur 7. Ligging van het plangebied (rood kader) ten opzichte van bestaande natuur. Bron: Natuurbeheerplan 2020 provincie Utrecht, 2020.

Effecten

Het plangebied van het geplande zonneveld grenst aan de gerealiseerde plasdrassituatie. Doordat weidevogels uitzicht nodig hebben voor zicht op predatoren, zorgt het zonneveld ervoor dat de plasdras ongeschikt tot zeer matig geschikt wordt voor weidevogels als Kievit en grutto en de kwaliteit van het aangrenzend weidegebied als nestlocatie afneemt. Dit komt doordat er waarschijnlijk sprake is van een zelfversterkend randeffect: de dichtheid aan predatoren neemt mogelijk af met toenemende afstand tot perceelranden met opgaande vegetatie (nog niet aangetoond), en tegelijk is gebleken dat legsels minder gepredeerd worden als zich meer nesten in hun directe nabijheid bevinden (Van der Wal & Teunissen, 2018). Ook is aangetoond dat boerenlandvogels niet graag nestelen in de buurt van uitkijkposten zoals bomen in verder open terrein, omdat die het zicht blokkeren, en omdat deze worden gebruikt door vliegende predatoren als buizerd (Van der Wal & Teunissen, 2018).

De afstand tot obstakels als verkeerswegen bedraagt minstens 300 meter (Melman *et al.*, 2012). De initiatiefnemer van het zonneveld onderzoekt in overleg met de agrariër of de plasdraslocatie binnen dezelfde weide kan worden verplaatst zodat de afstand tussen deze

en de rand van het zonneveld/ opgaande groenstrook ten minste 300 meter bedraagt zodat optimaal foerageergebied voor weidevogels aanwezig blijft en de impact van het geplande zonneveld wordt geminimaliseerd. Indien mogelijk kan, in combinatie met een nieuwe plasdraslocatie, de huidige plasdraslocatie blijven behouden zodat deze onderdeel kan blijven van de monitoring.

5.5 Reptielen

Voorkomen en functie

Beschermde reptielen, als ringslang, zandhagedis en levendbarende hagedis zijn gebonden aan specifieke terreinen. Geschikt biotoop voor levendbarende hagedis en zandhagedis, bestaande uit open zandstukken, heideterreinen en venranden, ontbreekt binnen de grenzen van het plangebied. De watergangen kunnen door ringslang worden gebruikt als foerageergebied; er zijn meerdere waarnemingen en de ruime omgeving van het plangebied bekend van ringslang (NDFF, 2016). Er is geen sprake van essentieel foerageergebied; in de directe omgeving zijn meerdere watergangen en kleine bosschages aanwezig waar de soorten gebruik van kunnen maken. Ook ontbreken voortplantingslocaties; er zijn geen blad- of composthopen aangetroffen waar ringslang gebruik van kan maken voor de afzet van eieren.

Effecten en ontheffing

Essentiële functies voor beschermde reptielen kunnen op basis van aanwezig biotoop in het plangebied worden uitgesloten. Ook zijn geen (mogelijke) voortplantingslocaties voor ringslang aangetroffen en is geen sprake van essentieel foerageergebied voor ringslang. Daarnaast blijft het plangebied ook na de inrichting als zonneweide geschikt voor ringslang om te foerageren. Ringslangen kunnen onder de afrastering doorkomen doordat deze 15 centimeter boven maaiveld wordt geplaatst. Er vindt zelfs een verbetering van foerageergebied plaats door de aanleg van de natuurvriendelijke oevers in het plangebied. Negatieve effecten op reptielen zijn op basis daarvan niet aanwezig. Nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor reptielen niet noodzakelijk.

5.6 Amfibieën

Voorkomen en functie

Een aantal soorten zoals bruine kikker, bastaardkikker, gewone pad en kleine watersalamander kunnen het plangebied gebruiken als landbiotoop. De aanwezige watergangen in het plangebied kunnen worden gebruikt als voortplantingslocatie. Deze soorten zijn opgenomen in de Wet natuurbescherming en behoren tot het beschermingsregime andere soorten. In de provincie Utrecht is voor deze soorten bij een ruimtelijke inrichting een vrijstelling van ontheffing opgesteld.

Andere beschermde amfibieën als rugstreeppad en heikikker zijn tijdens het veldbezoek niet aangetroffen. De rugstreeppad prefereert een goed vergraafbare bodem. Ook zijn

geen sporen als ondiepe, geïsoleerde waterplassen waargenomen waar de rugstreeppad gebruik van kan maken voor de afzet van eierensnoeren.

De voorkeurshabitat van de heikikker kan in grote lijnen worden geschetst als schraal, ietwat ruig en vochtig habitat. Het voorkeurshabitat bestaat vooral uit heide, hoogveen, laagveen en half natuurlijk grasland, maar ook bos en struweel, alles met een hoge grondwaterstand.

Doordat het grasland bestaat uit productieland (landbouwgrond) en een beperkte grondwaterstand heeft waardoor het vrij droog perceel is, is het plangebied voor de heikikker matig geschikt als leefgebied. Er zijn geen waarnemingen bekend van heikikker in het plangebied, wel is de soort meerdere keren op één locatie waargenomen ten noorden van het plangebied op een afstand van ruim een kilometer, ten noorden van de Burgerweg en op meerdere plekken ten zuiden van Werkhoven (Waarneming 2016 van SNL - 2014 via NDFF). Door de hoge grondwaterstand wordt de soort ook ter plaatse van de plasdraslocatie ten noorden van het plangebied verwacht (Figuur 5).

Effecten en ontheffing

De watergangen in het plangebied blijven behouden en worden versterkt door de aanleg van een natuurvriendelijke oever. De ingreep zal naar verwachting beperkt leiden tot een verlies van leefgebied van de genoemde (algemeen) voorkomende amfibieën met het beschermingsregime andere soorten. Daarnaast blijft het plangebied ook na de inrichting als zonneweide geschikt voor amfibieën als leefgebied en vindt er een verbetering van foerageergebied plaats door de aanleg van de natuurvriendelijke oevers. Ook blijft het plangebied toegankelijk voor amfibieën doordat de afrastering 15 centimeter boven maaiveld wordt geplaatst.

5.6.1 Heikikker

Voor heikikker bieden met name de extensief beheerde landbouwpercelen geschikt habitat voor heikikkers. Het plangebied is in ieder geval de afgelopen jaren intensief beheerd en in gebruik geweest en daardoor onaantrekkelijk voor heikikkers als vaste rust- of foerageerlocatie. Dergelijk biotoop is wel aanwezig in de bosschage aan de zuidzijde van het plangebied. In de huidige situatie zijn alleen enkele plekken langs de waterlopen verruigd. Open water, dat kan worden gebruikt als voortplantingswater, ontbreekt op het plangebied en de waterlopen rondom blijven behouden. Wel wordt in de waterloop gegraven om de natuurvriendelijke oever te realiseren, waardoor weer meer geschikt leefgebied voor heikikker ontstaat. Ook wordt de natuurvriendelijke oever aan één zijde gerealiseerd waardoor altijd een oever beschikbaar en behouden blijft.

Gezien deze uitgangssituatie is geen sprake dat het plangebied een essentieel onderdeel uitmaakt van de functionele leefomgeving van de heikikker. Echter, de plasdrassituatie die is gecreëerd tegen de grenzen van het plangebied aan (Figuur 5), kan een aantrekkende werking hebben voor heikikker. Om na te gaan of de heikikker van de bosschage aan de zuidzijde van het plangebied, de plasdraslocatie tegen de noordzijde van het plangebied aan en de waterlopen rond het plangebied gebruik maakt, is in het vroege voorjaar van 2020 een extra veldbezoek uitgevoerd (§4.2.1). Daarbij zijn geen exemplaren van heikikker (en andere kikkersoorten) waargenomen. Ook zijn geen eieren waargenomen in de

waterlopen en zijn geen roepende dieren gehoord. Door de beperkte mate van aanwezige verruigging, het intensief beheerde landbouwgebied (Figuur 8) en de afwezigheid van exemplaren van heikikker in het plangebied, maakt dat er geen sprake is van een voortplantingslocatie en/of overwinteringsgebied.

Figuur 8. Impressie waterlopen en aanwezige ruigte rondom het plangebied. Opname: 18 februari 2020

Het is mogelijk dat heikikkers de waterlopen gebruiken om langs te migreren. In het kader van de zorgplicht worden daarom de volgende maatregelen getroffen om negatieve effecten op de soort te voorkomen de werkzaamheden zo zorgvuldig mogelijk uit te voeren. Ook andere soorten als bruine kikker of water salamander profiteren hiervan. De maatregelen zijn als volgt:

1. Werken buiten kwetsbare periode
2. Faseren werkzaamheden
3. Verbeteren habitat in bestaand leefgebied

In het plangebied zijn met name de watergangen en oevers plekken waar heikikkers eventueel zouden kunnen voorkomen door langs te migreren. De enige werkzaamheden in de watergang en oever is het aanleggen van de natuurvriendelijke oever. Dit wordt buiten de kwetsbare voortplantingsperiode uitgevoerd om negatieve effecten op heikikkers op voorhand uit te sluiten (Tabel 1).

Door werkzaamheden gefaseerd uit te voeren, wordt ervoor gezorgd dat er voor heikikker op elk moment voldoende geschikt habitat aanwezig is. Voor de watergang en oevers geldt dat slechts één zijde wordt vergraven om zo een eventuele migratiefunctie op de bestaande oever te waarborgen.

De nieuwe natuurvriendelijke oever zal, met name wanneer deze volgroeit, een verbetering van leefgebied betekenen: Doordat het bestaande plangebied onderdeel is van een intensief onderhouden landbouwgebied, zijn grote delen in de huidige situatie marginaal leefgebied. Met het toepassen van een natuurvriendelijke oever wordt op dit gedeelte optimaal leefgebied gevormd, wat het leefgebied van heikikker optimaliseert.

Tabel 1. Weergave optimale/ kwetsbare periode van heikikker. Bron: BIJ12, 2017

	jan	feb	mrt	apr	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Activiteiten in het water												
Activiteiten in/ op de oever												
Activiteiten in/ op het landgedeelte												

	Kwetsbare periode – werkzaamheden worden niet uitgevoerd
	Minst kwetsbare deel in de kwetsbare periode – werkzaamheden worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige
	Buiten de kwetsbare periode – werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd

5.6.2 Rugstreepad

In het plangebied is geen optimaal habitat aanwezig waar de beschermde rugstreepad gebruik van kan maken. Al betreft de rugstreepad een mobiele soort die wordt aangetrokken door open gebieden met goed vergraafbare bodem. In de voortplantingsperiode van rugstreepad, welke is van april tot en met juli, wordt aanbevolen alert te zijn op aanwezigheid van rugstreepad om vestiging van de soort voor of tijdens de werkzaamheden te voorkomen (Kennisdokument Rugstreepad, 2017). Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

Vestiging van de soort kan worden voorkomen door:

- Het voorkomen van ondiepe waterplassen op het bouwterrein waar rugstreepadden eiersnoeren in kan leggen.
- Vergraven terrein niet voor langere tijd open en ongebruikt laten liggen. Rugstreepadden kunnen deze in gebruik gaan nemen. Indien dit wel noodzakelijk is kan deze, of delen ervan, worden omheind.
- Zandhopen/ bulten afdekken of omheinen zodat deze ontoegankelijk worden voor rugstreepadden.

Indien een rugstreepad wordt aangetroffen, neem dan direct contact op met een ecooloog. Indien de soort zich (nog) niet heeft gevestigd, mag diegene als ter zake kunde het dier verplaatsen naar geschikt, alternatief terrein.

Conclusie: nader onderzoek naar de aanwezigheid van heikikker aan de randen van het plangebied is noodzakelijk om de soort te kunnen uitsluiten. Aanbevolen wordt alert te zijn op rugstreepadden in de actieve periode van de soort.

5.7 Vissen

Voorkomen en functie

De watergangen in het plangebied bieden geschikt habitat voor algemene vissoorten als drie- of tiendoornige stekelbaars of kleine modderkruiper. Door het grotendeels ontbreken dan wel beperkte aanwezigheid van een goed ontwikkelde water- en oevervegetatie en diepe delen in de watergang die vorst vrij blijven en daarmee geschikt zijn als overwinteringslocatie, zijn de watergangen matig geschikt als habitat voor de beschermde grote modderkruiper. Bij de gemeente Bunnik zijn waarnemingen bekend van grote modderkruiper al zijn deze niet in de databank (NDFF) geregistreerd.

Effecten en ontheffing

Er worden alleen werkzaamheden aan de taluds van de watergangen uitgevoerd waar een natuurvriendelijke oever wordt gerealiseerd. Doordat niet de gehele watergang wordt vergraven en deze als geheel behouden blijft, blijft voor aanwezige vissen de mogelijkheid te vluchten. Voor beschermde vissoorten als grote modderkruiper worden met de aanleg van de natuurvriendelijke oever geen essentiële voortplantingsplaatsen of overwinteringsplaatsen verstoord of beschadigd.

Als meerwaarde voor het plangebied worden natuurvriendelijke oevers gerealiseerd wat de ontwikkeling van water- en oevervegetatie stimuleert en daarmee meer geschikt habitat biedt voor vissoorten als kleine en grote modderkruiper. Ook andere algemene vissoorten en soorten als insecten en dagvlinders profiteren hiervan. Voor de beschermde grote modderkruiper is geen sprake van een diep deel dat kan worden gebruikt als overwinteringslocatie of voortplantingslocatie. Vaste rust- en verblijfplaatsen van grote modderkruiper worden met het realiseren van de natuurvriendelijke oevers niet verstoord of verwijderd waardoor geen sprake is van negatieve effecten op de grote modderkruiper of andere beschermde vissoorten.

Let op dat in het kader van de zorgplicht de werkzaamheden aan de taluds, onder de waterlijn, worden uitgevoerd als de temperatuur van het water tussen de range van 0 en 25° Celsius is en dat er geen ijs op het water ligt. Binnen deze temperatuurrange kunnen vissen op veranderingen reageren en worden slachtoffers zoveel mogelijk voorkomen. Indien aan deze voorwaarde wordt voldaan is nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde vissen niet noodzakelijk, mits de werkzaamheden onder de waterlijn worden uitgevoerd als de temperatuur tussen de aangegeven range is.

5.8 Ongewervelden

Voorkomen en functie

Van de groep ongewervelden (dagvlinders, libellen, kevers, kreeftachtigen en weekdieren) worden beschermde soorten als gevlekte witsnuitlibel en platte schijfhoorn niet verwacht. Dit door het ontbreken van geschikt habitat dat onder andere bestaat uit heideterreinen, goed ontwikkelde watergangen en venranden. Er zijn in de databank en in atlanten geen

verspreidingsgegevens bekend van beschermde ongewervelden in en rondom het plangebied.

Effecten en ontheffing

Het plangebied biedt ongeschikt habitat voor beschermde ongewervelden. Ook blijven de watergangen behouden en worden natuurvriendelijke oevers aangelegd. Er is geen sprake van negatieve effecten op beschermde ongewervelden. Nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde ongewervelden niet noodzakelijk.

6

CONCLUSIE

Op basis van deze quickscan worden de onderstaande samenvattende conclusies getrokken.

6.1 Bescherming soorten

6.1.1 Overige soorten waarvoor vrijstellingen zijn opgesteld

De ingreep zal naar verwachting leiden tot een beperkt verlies van leefgebied van enkele overige beschermde soorten. Hiervoor zijn door de provincie Utrecht vrijstellingen opgesteld. De ingreep heeft geen invloed op de gunstige staat van instandhouding van deze soorten omdat er geen leefgebied verloren gaat en het relatief algemene soorten betreft. Voor deze soorten geldt dan ook een vrijstelling indien het een ruimtelijke ontwikkeling betreft. Nader onderzoek naar beschermde soorten of een ontheffing Wet natuurbescherming is daarom niet noodzakelijk.

6.1.2 Rekening houden met (weide)vogels

Voor alle beschermde, inheemse (ook de algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt vanuit de Wet natuurbescherming een verbod op handelingen die nesten of eieren beschadigen of verstoren. Ook handelingen die een vaste rust- of verblijfplaats van beschermde vogels verstoren zijn niet toegestaan. In de praktijk betekent dit dat verstorende werkzaamheden alleen buiten het broedseizoen¹ mogen worden uitgevoerd. Werkzaamheden binnen het broedseizoen zijn mogelijk indien is vastgesteld dat er met de werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord. Men dient dan alert te zijn op eventueel aanwezige broedende vogels. Dit geldt ook voor broedende (weide)vogels op percelen rondom het plangebied. De werkzaamheden mogen er niet toe leiden dat deze broedende vogels worden verstoord en hun nest (broedsel/ jongen) verlaten. De zorgplicht is te allen tijde van kracht.

Te behoeve van weidevogels is het noodzakelijk te onderzoeken of de plasdraslocatie binnen dezelfde weide kan worden verplaatst zodat de afstand tussen deze en de rand van het zonneveld/ opgaande groenstrook ten minste 300 meter bedraagt zodat optimaal foerageergebied voor weidevogels aanwezig blijft en de impact van het geplande zonneveld wordt geminimaliseerd. Indien mogelijk kan, in combinatie met een nieuwe plasdraslocatie, de huidige plasdraslocatie blijven behouden zodat deze onderdeel kan blijven van de monitoring.

¹ In het kader van de Wet natuurbescherming wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Globaal gaat het echter om de periode van 15 maart tot 15 juli.

6.1.3 Maatregelen ten behoeve van heikikker

Door het intensieve beheer is het plangebied zelf ongeschikt als overwinteringslocatie. In het plangebied zijn met name de watergangen en oevers plekken waar heikikkers eventueel zouden kunnen voorkomen door langs te migreren. De enige werkzaamheden in de watergang en oever is het aanleggen van de natuurvriendelijke oever. Dit wordt buiten de kwetsbare voortplantingsperiode uitgevoerd om negatieve effecten op heikikkers op voorhand uit te sluiten (Tabel 1). Ook worden de werkzaamheden gefaseerd uitgevoerd en wordt het leefgebied van heikikker verbeterd door de aanleg van een natuurvriendelijke oever. Daarmee worden op voorhand negatieve effecten op heikikker voorkomen en wordt invulling gegeven aan de zorgplicht.

6.1.4 Wees alert op rugstreeppad

De rugstreeppad betreft een mobiele soort die aangetrokken wordt door open gebieden met goed vergraafbare bodem. In de voortplantingsperiode van rugstreeppad, van april tot en met juli, wordt aanbevolen alert te zijn op aanwezigheid van rugstreeppad om vestiging van de soort voor of tijdens de werkzaamheden te voorkomen. (zie § 5.5 voor maatregelen).

Indien een rugstreeppad wordt aangetroffen, neem dan direct contact op met een ecooloog. Indien de soort zich (nog) niet heeft gevestigd, mag diegene als ter zake kunde het dier verplaatsen naar geschikt, alternatief terrein.

6.1.5 Zorgplicht voor vissen

In het kader van de zorgplicht mag voor de aanleg van de natuurvriendelijke oevers alleen onder de waterlijn worden gegraven als de watertemperatuur tussen de range van 0 en 25° Celsius is en er geen ijs op het water ligt. Binnen deze temperatuurrange kunnen vissen op veranderingen reageren en worden slachtoffers zoveel mogelijk voorkomen.

6.2 Bescherming gebieden

Geen stikstof gerelateerde effecten

In de directe omgeving van het plangebied liggen geen Natura 2000-gebieden. De aard van de voorgenomen werkzaamheden en ontwikkeling maakt dat de effecten uitsluitend tot het plangebied of in de zeer directe zone eromheen beperkt blijven. Een toetsing op grond van de Wet natuurbescherming wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

Stikstof gerelateerde effecten

Een AERIUS-berekening is een rekenmethode om de uitstoot en depositie van stikstof, en de gevolgen daarvan op Natura 2000-gebieden te bepalen. Doordat met de aanlegfase materieel wordt toegepast dat stikstof uitstoot, wordt een berekening noodzakelijk geacht die inzicht geeft in de mate van depositie.

6.3 Bescherming houtopstanden

In het plangebied worden geen bomen gekapt. De bescherming van houtopstanden is niet van toepassing.

Mogelijk moeten enkele knotwilgen langs de waterlopen moet worden gekapt. Deze knotbomen maken onderdeel uit van landschappelijke beplanting in het buitengebied (Gemeente Bunnik, 2017). Om deze bomen te mogen kappen is een omgevingsvergunning noodzakelijk.

6.4 Natuurnetwerk Nederland

Het plangebied en omliggend gebied maakt geen onderdeel uit van het NNN. Een toetsing aan het NNN-beleid wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

6.5 Uitvoerbaarheid van de plannen

Mits rekening wordt gehouden met de voorgenoemde maatregelen en werkwijze is geen overtreding van de natuurwetten en natuurbeleid aan de orde. In het plangebied zijn geen beschermde natuurwaarden aangetroffen. Verwacht wordt dat met de voorgenomen ontwikkeling juist geschikter biotoop ontstaat voor met name de algemene grondgebonden zoogdieren, landbiotoop voor amfibieën en foerageergebied voor vleermuizen. Keerzijde van de inrichting is wel dat het plangebied en omliggende weilanden ongeschikt raken voor weidevogels. Vanuit de eisen van de natuurbescherming is het plan derhalve uitvoerbaar.

6.6 Geldigheid onderzoek

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in hoofdstuk 2.2. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

LITERATUURLIJST

- Bos, F., Bosveld, M., Groenendijk, D., Swaay, C. van, & Wynhoff, I. (2006). *De dagvlinders van Nederland, - Nederlandse fauna 7*. Leiden, Nederland: KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland.
- Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters & J.C. Buys (redactie) (2016). *Atlas van de Nederlandse zoogdieren. – Natuur van Nederland 12*. Naturalis Biodiversity Centre & EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- Creemers R.C.M. & van Delft J.J.C.W. (2009). *De amfibieën en reptielen van Nederland, - Nederlandse fauna 9*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Limpens, H. , K. Mostert en W. Bongers (1997). *Atlas van de Nederlandse Vleermuizen*. Utrecht: KNNV Uitgeverij.
- Limpens, H., P. Twisk & G. Veenbaas (2004). *Met vleermuizen overweg. Brochure over vleermuizen en de wijze waarop bij planning, aanleg, reconstructie en beheer van wegen praktische invullingen kan worden gegeven aan de wettelijke zorgplicht voor vleermuizen*. Dienst Weg- en Waterbouwkunde, Delft / Zoogdierverseniging, Arnhem.
- Melman, Th.C.P., H. Sierdsema, W.A. Teunissen, E. Wymenga, L.W. Bruinzeel, A.G.M. Schotman, 2012. *Beleid kerngebieden weidevogels vergt keuzen*. Landschap 29 (4): 161-172.
- Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie. (2002). *De Nederlandse libellen (odonata), - Nederlandse fauna 4*. Leiden, Nederland: KNNV Uitgeverij & European invertebrate Survey – Nederland.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland. (2002). *Atlas van de Nederlandse broedvogels, - Nederlandse fauna 5*. Leiden, Nederland: KNNV Uitgeverij & European invertebrate Survey – Nederland.
- Teunissen, W.A., A.G.M. Schotman, L.W. Bruinzeel, H. ten Holt, E.O. Oosterveld, H. H. Sierdsema, E. Wymenga en Th.C.P. Melman, (2012). *Op naar kerngebieden voor weidevogels in Nederland*. Werkdocument met randvoorwaarden en handreiking. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2344. Nijmegen, Sovon Vogelonderzoek Nederland, Sovon-rapport 2012/21, Feanwâlden, Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, A&W- rapport 1799. 144 blz.; 63 fig.; 22tab.; 76 ref.
- Van der Wal J. & Teunissen W. (2018). *Boerenlandvogels en predatie: een update van de huidige kennis*. Sovon-rapport 2018/31. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Weeda, R., Westra, C., Westra, E. J., & Westra, T. (1985-1994). *Nederlandse oecologische flora: Wilde planten en hun relaties 1 t/m 5*. Amsterdam, Nederland: IVN in samenw. met de Vara en de VEWIN.

Provincie Utrecht

- Beschermde gebieden: <https://webkaart.provincie-utrecht.nl/viewer/app/Webkaart?bookmark=306d710255e14dcd8d5ecb612aca5211>

Gemeente Bunnik - Bomenverordening gemeente Bunnik 2017

- <http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Bunnik/CVD R607361.html>

Soortinformatie:

- www.zoogdiervereniging.nl
- www.ravon.nl
- www.sovon.nl
- www.verspredingsatlas.nl

BIJLAGE 1 WETTELIJK KADER NATUURWETGEVING

Bescherming van soorten

Zorgplicht

De Wet natuurbescherming erkent de intrinsieke waarde van in het wild levende planten- en diersoorten, of de soort nu beschermd is of niet (= zorgplicht). Deze zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wilde levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld, maar kan door toepassing van bestuursdwang wel worden gehandhaafd.

Beschermingsregimes

Op het onderdeel soortbescherming deelt de Wet natuurbescherming soorten in drie beschermingsregimes in:

- 1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn**

Alle vogels cf. artikel Vogelrichtlijn

- 2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn**

Soorten uit Bijlage IV Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn. In de bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd².

- 3. Beschermingsregime andere soorten**

Soorten die uit nationaal oogpunt bescherming behoeven.

Elk van deze beschermingsregimes heeft zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden.

Verbodsbepalingen

De Wet natuurbescherming gaat uit van het 'nee, tenzij-principe'. In de wet worden ten aanzien van de beschermde soorten een aantal verbodsbepalingen genoemd. De verbodsbepalingen zijn gekoppeld aan het beschermingsregime van de soort (resp. Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of de groep 'Overige soorten'). Dat betekent dat deze verbodsbepalingen niet overtreden mogen worden, tenzij voor de soort(en):

- Een vrijstelling geldt;
- Er gewerkt wordt met een goedgekeurde Gedragscode (feitelijk een collectieve ontheffing);
- Een ontheffing is verkregen.

² De brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016 impliceert dat de bescherming uit de Vogelrichtlijn prevaleert boven de bescherming van vogels uit de verdragen van Bonn en Bern

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernietigen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaat- sen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernietigen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplanting- plaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernietigen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernietigen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onttrenten of te vernietigen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onttrenten of te vernietigen

Figuur 9. Overzicht verbodsbepalingen Wet Natuurbescherming (bron: brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen (en deze toch te mogen overtreden) via een ontheffing of een vrijstelling moet aan drie criteria worden voldaan:

1. Er is geen andere bevredigende oplossing voor de handeling (=alternatievenafweging);
2. De afwijking is gebaseerd op een in de wet genoemd belang (b.v. openbare veiligheid of volksgezondheid);
3. De ingreep of handeling mag geen afbreuk doen aan en/of verslechtering betekenen voor de staat van instandhouding van de soort.

Als aan (alle) drie deze vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingen mogelijk in de vorm van een provinciale verordening of een (goedgekeurde) gedragscode.

Voorgaand figuur geeft een overzicht van de verbodsbepalingen per beschermingsregime. De verbodsbepalingen voor de groep van overige, 'nationale' soorten zijn geïnspireerd op de Habitatrichtlijn en op een aantal punten versoepeld. Zo is het opzettelijk verstoren van beschermde soorten (en hun verblijfplaatsen) uit deze groep van overige soorten niet langer verboden. Wel is het nog steeds verboden om vaste verblijfplaatsen van dieren onder dit beschermingsregime opzettelijk te beschadigen of te vernietigen.

Voor vogels geldt dat verstoren niet verboden is als de verstoring maar niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort (*artikel 3.1, lid 4 en lid 5*). Het beschadigen van in gebruik zijnde vogelnesten tijdens het broedseizoen blijft verboden, maar het verstoren dus niet meer, tenzij er sprake is van een wezenlijke invloed op de staat

van instandhouding van de specifieke soort(en). Het is aan de initiatiefnemer om zich op de hoogte te (laten) stellen, en waar nodig aan te tonen, dat de op zich verstorende activiteit geen bedreiging vormt voor de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort.

Tot slot geldt het opzettelijk doden of vangen en het verbod om vaste verblijfplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te vernielen of beschadigen, niet voor bosmuis, huisspitsmuis of veldmuis in of op gebouwen of de daarbij behorende erven of roerende zaken (*artikel 3.10 lid 3*).

Kader - Opzettelijkheid

In de Wet natuurbescherming is bij meer verbodsbepalingen dan onder de Flora en faunawet het opzetvereiste toegevoegd, in lijn met de artikelen van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. In de Flora en faunawet was alleen sprake van het opzetvereiste bij verontrusting (artikel 10). Hierdoor was de Flora en faunawet strenger dan de verbodsbepalingen van de Habitatrichtlijn. Niet-opzettelijke handelingen waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden, zijn nu niet langer verboden. Daar is van belang dat het Europees Hof van Justitie in zijn jurisprudentie heeft bepaald dat onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen: *“Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant....”*.

Andere bevredigende oplossing(en)

De initiatiefnemer moet aantonen en beargumenteren dat er geen andere bevredigende oplossingen zijn waardoor overtreding van de verbodsbepaling(en) kan worden voorkomen, bijvoorbeeld door planaanpassing of het aanpassen van de uitvoeringsperiode. Het is aan het bevoegd gezag (doorgaans dus de provincie) om de alternatieve oplossingen te beoordelen en hierover te besluiten. De onderbouwing moet gebaseerd zijn op objectieve en controleerbare gegevens.

Belangen

Voor de soorten die beschermd zijn onder de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de in deze richtlijnen genoemde belangen. Voor de groep van overige, nationaal beschermde soorten wordt uitgegaan van de in de Habitatrichtlijn genoemde belangen, plus een aantal aanvullende belangen.

Staat van instandhouding van de soort

Tot slot moeten de effecten van de voorgenomen handeling(en) worden beoordeeld aan de staat van instandhouding (SvI) van de soort. De SvI varieert per soort en per handeling, en is niet vastgelegd in de wet. Een handeling op een zeldzame beschermde soort zal eerder leiden tot een negatief effect op de SvI dan bij een algemene soort. Belangrijk is ook de trend (aantalsontwikkeling) en de ruimtelijke verspreiding van de soort. Bij de beoordeling moet rekening worden gehouden met cumulatieve (versterkende) effecten, bijvoorbeeld door andere handelingen of ontwikkelingen in de omgeving en met reeds verleende ontheffingen voor dezelfde populaties van deze soort(en). Bij de beoordeling mogen compenserende en mitigerende (verzachtende) maatregelen worden betrokken. Het ecologische toetsingscriterium verschilt per beschermingsregime. Om te beoordelen of aan deze criteria wordt voldaan, moeten inzicht worden gegeven in:

1. De SvI (van de populatie) van de soort (in zijn natuurlijke verspreidingsgebied).

2. Het effect van de handeling of ontwikkeling op de soort.

Kader - Staat van instandhouding

- **Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn:** "De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort".
- **Beschermingsregime soort Habitatrichtlijn:** "Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan".
- **Beschermingsregime Overige soorten:** "Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan".

Voorkomen van overtreding verbodsbepalingen

In sommige situaties kunnen maatregelen worden getroffen waardoor negatieve effecten en overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming kunnen worden voorkomen. Bijvoorbeeld door de kap van bomen met broedende vogels uit te stellen tot na de broedtijd. Al kan de boom ook een nest bevatten van een vogelsoort waarbij het nest jaarrond beschermd is, waardoor overtreding niet kan worden voorkomen. Het plannen van werkzaamheden buiten de kwetsbare periode(n) van beschermde soorten is een veel toegepaste maatregel. Andere mogelijkheden om overtreding te voorkomen zijn wellicht het aanpassen van de werkvolgorde, gebruik te maken van andere apparatuur of de werkzaamheden te faseren in ruimte en tijd (zoals in het voorbeeld).

Vrijstellingen

Onder de Wet natuurbescherming is niet altijd een ontheffing nodig bij handelingen die leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen in de wet. Dit zijn bijvoorbeeld de provinciale vrijstellingen en de gedragscodes. Ook kan er sprake zijn van een vrijstelling als de handeling is opgenomen in een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of programma in het kader van een programmatische aanpak. Tot slot kan het Rijk voor handelingen en activiteiten waarvoor zij bevoegd gezag is een vrijstelling geven in de vorm van een Ministeriele Regeling. Vrijstellingen kunnen alleen gelden voor de verbodsbepalingen en de voorwaarden zoals genoemd bij de verschillende beschermingsregimes.

Provinciale verordening

Provinciale Staten kunnen vrijstelling van de verbodsbepalingen verlenen. Zo zijn met een provinciale verordening een aantal vooral algemeen voorkomende en beschermde zoogdieren als egel en rosse woelmuis vrijgesteld van de ontheffingsplicht. Door deze mogelijkheid ontstaan echter wel verschillen in de bescherming van soorten tussen de verschillende provincies.

Kader - Wettelijk Belang

Voor vogels beschermd onder de **Vogelrichtlijn** kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- ter bescherming van flora en fauna;
- voor onderzoek en onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt;
- om het vangen, onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Voor soorten beschermd onder de **Habitatrichtlijn**, het **Verdrag van Bern** of het **Verdrag van Bonn** kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de bescherming van wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen eigendom;
- in het belang van volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van kunstmatige vermeerdering van planten, of
- om onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen, onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.

Voor **andere 'nationaal' beschermde soorten** kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- de belangen die gelden voor soorten van de Habitatrichtlijn zoals hierboven genoemd;
- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
- ter voorkoming van schade en overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes of begraafplaatsen;
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud van landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied;
- in het algemeen belang van de betreffende soort.

Programmatistische aanpak

De Wet natuurbescherming biedt de mogelijkheid om een programmatistische aanpak toe te passen. Een dergelijk programma kan zowel door het Rijk als door provincies worden opgesteld. Onder de Flora en faunawet is reeds ervaring opgedaan onder de 'Generieke' of 'Gebiedsgerichte aanpak'. Tevens is voor een aantal grootschalige ontwikkelingen en plangebied een Generieke ontheffing verleend zoals voor de gemeente Tilburg, het Havengebied Rotterdam en Vliegveld Twente. Het biedt de mogelijkheid om door middel van een actieve leefgebiedenbenadering te streven naar een betere verbinding tussen economie en ecologie.

Beheerplan Natura 2000-gebied

Tot slot zijn handelingen die onderdeel uitmaken van een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of een programmatistische aanpak (zoals stikstof) vrijgesteld, mits de handelingen zijn getoetst aan de criteria voor afwijking van de soortenbeschermingsregimes.